

कक्षा-6

विषय – संस्कृत

पाठ्यक्रम की मासिक बाँट – फरवरी 2021 से मई 2021

मास	पुस्तक का नाम	विषयवस्तु	अधिगम उपलब्धियाँ बच्चे:-	सुझाव/तरीके/क्रियाकलाप
फरवरी	रुचिरा भाग-1	मङ्गलम् शुद्धश्लोकोच्चारणज्ञानम् प्रथमःपाठः शब्द परिचयः –I एतत्, किम्, तत् पुल्लिङ्ग शब्दरूपाणि द्वतीयः पाठः शब्द परिचयः –II एतत्, किम्, तत् स्त्रीलिङ्ग शब्दरूपाणि तृतीयः पाठः शब्द परिचयः –III एतत्, किम्, तत् नपुंसकलिङ्ग शब्दरूपाणि चतुर्थः पाठः विद्यालयः सर्वनाम शब्दरूपाणां प्रयोगः, संस्कृतेन सम्भाषणाभ्यासः	श्लोकानां लयसहितं सम्यग् उच्चारणज्ञानम् एतत्, किम्, तत् सर्वनाम पुल्लिङ्ग शब्दरूपाणां उच्चारणे लेखने प्रयोगे च क्षमता आगता। वर्णक्रमविचारज्ञानम्, वर्णसंयोजनस्य ज्ञानम्, वर्णक्रमविभागज्ञानम् च भवेत्। एतत्, किम्, तत् स्त्रीलिङ्ग शब्दरूपाणाम् उच्चारणे लेखने प्रयोगे च क्षमता आगता। एतत्, किम्, तत् नपुंसकलिङ्ग शब्दरूपाणां उच्चारणे लेखने प्रयोगे च क्षमता आगता। सर्वनाम-शब्दरूपाणां वचनानां च ज्ञानम् , संस्कृतेन सम्भाषणाभ्यासः संजातः।	कक्षायां श्लोकगायनम् उच्चारणञ्च पुल्लिङ्ग शब्दानां ज्ञानम् उच्चारणञ्च स्त्रीलिङ्ग शब्दानां ज्ञानम् उच्चारणञ्च नपुंसकलिङ्ग शब्दानां ज्ञानम् उच्चारणञ्च सर्वनाम-शब्दरूपाणां ज्ञानम् उच्चारणञ्च

मार्च	<p>षष्ठः पाठः समुद्रतटः तृतीया, चतुर्थी, विभक्तीनां प्रयोगः</p> <p>सप्तमः पाठः बकस्य प्रतीकारः अव्यय प्रयोगः शुद्धोच्चारणस्य ज्ञानम् अभवत् । अव्यय प्रयोगाभ्यासः नैतिकमूल्यानां परिचयः ।</p> <p>अष्टमः पाठः सूक्तिस्तबकः श्लोकोच्चारणम्, श्लोकगायन अभ्यासः, वाक्यनिर्माणाभ्यासः</p>	<p>तृतीया, चतुर्थीविभक्तीनां च प्रयोगाभ्यासो जातः । समुद्रस्य तटः कथं भवति इति ज्ञानम् अभवत् ।</p> <p>शुद्धोच्चारणस्य ज्ञानम् अभवत् । अव्यय प्रयोगाभ्यासो जातः । मातृदेवो भव, पितृदेवो भव, सत्यं वद, धर्मं चर प्रभृति नैतिकमूल्यानां व्यावहारिकं ज्ञानम् अभवत् ।</p> <p>श्लोकोच्चारणे शुद्धोच्चारणस्य ज्ञानम् अभवत् । गायनाभ्यासः अभवत् । वाक्यनिर्माणाभ्यासः अभवत् । लघु गुरु वर्णानां ज्ञानम् अभवत् ।</p>	<p>वार्तालापमाध्यमेन विभक्तानां परिचयम्</p> <p>अव्ययानां परिचयवार्तालापमाध्यमेन करणीयम्</p> <p>कक्षायां श्लोकगायनम् उच्चारणञ्च</p>
अप्रैल	<p>दशमः पाठः कृषिकाः कर्मबीराः विभक्ति-अभ्यासः, तुमुन्, क्त्वा प्रत्ययप्रयोगः</p> <p>एकादशः पाठः पुष्पोत्सवः सप्तमी विभक्ति प्रयोगः पुष्पाणां नामानि ।</p> <p>द्वादशः पाठः दशमः त्वम् असि कथापठनाभ्यासः । संख्या वाचकपदानां प्रयोगाभ्यासः</p>	<p>पठित-विभक्तीनां प्रयोगः तुमुन्, क्त्वा प्रत्यययोश्च प्रयोगाभ्यासो जातः । नैतिकमूल्यानां ज्ञानम् अभवत् ।</p> <p>सप्तमीविभक्तिप्रयोगाभ्यासो जातः । पुष्पाणां नामानि व्यवहार ज्ञानं च अभवत् ।</p> <p>कथापठनाभ्यासो जातः । संख्यावाचकपदानां प्रयोगाभ्यासः अभवत् ।</p>	
मई	<p>षोडशः पाठः कुरुक्षेत्रम् संस्कृतसम्भाषणाभ्यासः, संवादविधायाः प्रयोगः, प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्व-प्रतिपादनम्</p>	<p>संस्कृत-सम्भाषणे गतिः, संवादविधायाः प्रयोगाभ्यासः, प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्वज्ञानं चाभवत् ।</p>	

		<p>सप्तदशः पाठः वाङ्मयं तपः पदोच्चारणम्, श्लोकगायनम्, छन्दोज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व- प्रतिपादनम्</p> <p>परिशिष्टम् कारक-विभक्ति-परिचयः, अकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम्, आकारान्तस्त्रीलिङ्गशब्दानाम्, अकारान्तनपुंसकलिङ्गशब्दानाम्, इकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम्, उकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम् शब्दरूपाणि, पठ्, गम् (गच्छ), स्था (तिष्ठ), नी (नय), चिन्त, धातुरूपाणि</p>	<p>पदोच्चारणाभ्यासः, श्लोकगायनाभ्यासः, छन्दोविज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व-ज्ञानं च अभवत् ।</p> <p>कारक-विभक्ति-परिचयः, अकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम्, आकारान्तस्त्रीलिङ्गशब्दानाम्, अकारान्तनपुंसकलिङ्गशब्दानाम्, इकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम्, उकारान्तपुल्लिङ्गशब्दानाम् शब्दरूपाणां ज्ञानमभवत्</p> <p>पठ्, गम् (गच्छ), स्था (तिष्ठ), नी (नय), चिन्त, धातुरूपाणां च ज्ञानम् अभवत् । 1-20 संख्यावाचक शब्दानां ज्ञानमभवत्</p>	
--	--	--	---	--

कक्षा-7
विषय – संस्कृत

पाठ्यक्रम की मासिक बाँट – फरवरी 2021 से मई 2021

मास	पुस्तक का नाम	विषयवस्तु	अधिगम उपलब्धियाँ बच्चे:-	सुझाव / तरीके / क्रियाकलाप
फरवरी	रुचिरा भाग-2	<p>प्रथमः पाठः सुभाषितानि श्लोकगायनम्, छन्दज्ञानम्</p> <p>तृतीय पाठः स्वावलम्बनम् संख्यावाचिपदानां प्रयोगः सर्वनामपदानां प्रयोगः।</p> <p>चतुर्थः पाठः हास्यबालकवि सम्मेलनम् उपपद विभक्तिज्ञानम्, अव्ययप्रयोगः</p>	<p>लयपूर्वकं शुद्ध श्लोकोच्चारण-ज्ञानम् जातम्। वाक्यनिर्माणाभ्यासः, सत्य-क्षमा-तप-मैत्री प्रभृति नैतिकमूल्यानां ज्ञानम् अभवत्। वर्णविचारः, वर्णमाला, उच्चारण स्थानम् इति ज्ञानम् भवेत्।</p> <p>संख्यावाचिपदानां प्रयोगाभ्यासो जातः। सर्वनामपदानां प्रयोगाभ्यासो जातः। स्वावलम्बनस्य महत्वमिति ज्ञानम् अभवत्। 1-50 संख्यावाचक शब्दानाम् ज्ञानं जातम्।</p> <p>उपपद विभक्तीनां प्रयोगज्ञानम्, अव्ययप्रयोगज्ञानं च अभवत्। हासपरिहासस्य महत्त्वं ज्ञातवान्।</p>	<p>लयपूर्वकं श्लोकोच्चारण-ज्ञानम्</p> <p>श्यामपट्टमाध्यमेनसंख्यावाचिपदानां ज्ञानम्</p> <p>नाटकमाध्यमेन उपपद विभक्तीनां प्रयोगज्ञानम्</p>
मार्च		<p>पंचमः पाठः पण्डिता रमाबाई बालक बालिका पुस्तक शब्दरूपाणां प्रयोगः</p> <p>षष्ठः पाठः सदाचारः श्लोकगायनम्, छन्दज्ञानम्</p> <p>सप्तमः पाठः संकल्पः सिद्धिदायकः भू, पठ्, लिख्, पा, स्था,</p>	<p>बालक बालिका पुस्तक प्रभृति शब्दरूपाणां प्रयोगज्ञानम् अभवत्। बालिकाशिक्षायाः/स्त्रीशिक्षायाः महत्त्वज्ञानम् अभवत्।</p> <p>लयपूर्वकं शुद्धश्लोकोच्चारण- ज्ञानम् जातम्। सदाचार विषयकं ज्ञानम् अभवत्।</p> <p>भू, पठ्, लिख्, पा, स्था, दा, कृ, गम्, दृश्, अस्, त्यज्, सेव्, लभ् प्रभृति धातुरूपाणां प्रयोगाभ्यासो जातः। मनसा कृतस्य संकल्पस्य</p>	<p>वार्तालापमाध्यमेन शब्दरूपाणां ज्ञानकरणीयम्</p> <p>लयपूर्वकं श्लोकोच्चारण-ज्ञानम्</p> <p>धातुरूपाणां श्यामपट्टसहायेन ज्ञानकरणीयम्</p>

		दा, कृ, गम्, दृश्, अस्, त्यज्, सेव्, लम् प्रभृति धातुरूपाणां प्रयोगाभ्यासो जातः ।	फलं प्राप्यते इति इति ज्ञानम् अभवत् ।	
अप्रैल		अष्टमः पाठः त्रिवर्णः ध्वजः संवादविधायाः अभ्यासः उच्चारणाभ्यासः दशमः पाठः विश्वबन्धुत्वम् कारकविभक्तिज्ञानम् त्रयोदशः पाठः अमृतं संस्कृतम् स्त्रीलिंग शब्दरूपाणां तथा च मुनिः, साधु, नदी, राजन्, विद्वस्, फल, वारि, प्रभृतिरूपाणां प्रयोगः प्रत्ययानां प्रयोगाभ्यासः	संवादविधायाम् उच्चारणाभ्यासो जातः। ध्वजे वर्णविषयकं ज्ञानम् स्वतन्त्रतायाश्च ज्ञानम् अभवत् । कारकविभक्ति ज्ञानम् जातम्। उपपदविभक्ति ज्ञानम् जातम्। बन्धुः कः भवति ? इति विज्ञाय विश्वबन्धुत्व भावनायाः ज्ञानम् अभवत् । स्त्रीलिंग शब्दरूपाणां तथा च मुनिः, साधु, नदी, राजन्, विद्वस्, फल, वारि, प्रभृतिरूपाणां प्रयोगाभ्यासो जातः। संस्कृतस्य महत्त्वं वैज्ञानिकतां च ज्ञातवान् ।	
मई		चतुर्दशः पाठः अनारिकायाः जिज्ञासा ऋकारान्त मातृ, पितृ, भ्रातृ, जामातृ, धातृ, कर्तृ, सवितृ, अभिनेतृ, विधातृ, हर्तृ, नेतृ, नप्तृ प्रभृतिशब्दरूपाणां प्रयोगः उपसर्गाणां प्रयोगाभ्यासः षोडशः पाठः हरियाणादर्शनम् संस्कृत सम्भाषणम्, संवाद	ऋकारान्त मातृ , पितृ, भ्रातृ, जामातृ, धातृ, कर्तृ, सवितृ अभिनेतृ, विधातृ, हर्तृ , नेतृ, नप्तृ प्रभृतिशब्दरूपाणां प्रयोगः उपसर्गाणां प्रयोगाभ्यासः संस्कृत-सम्भाषणे गतिः, संवादविधायाः प्रयोगाभ्यासः, प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्वज्ञानं च अभवत् ।	

		<p>विधायाः प्रयोगः, प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्व-प्रतिपादनम् सप्तदशः पाठः कर्म कुरु पदोच्चारणम्, श्लोकगायनम्, छन्दोज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व-प्रतिपादनम्</p> <p>परिशिष्टम् वर्णविचारः, कारकम् उपपदविभक्तिपरिचयः सर्वनाम एतत् , तत् , किम् त्रिषु लिङ्गेषु , इकारान्त स्त्रीलिङ्ग, ईकारान्त स्त्रीलिङ्ग , इकारान्त नपुंसकलिङ्ग, ऋकारान्त पुल्लिङ्ग, उकारान्त नपुंसकलिङ्ग शब्दरूपाणि, चर्, कृ, वस्, दृश् , स्था (तिष्ठ), पच्, पा (पिब), धातुरूपाणि संख्यावाचक, पूरणवाचक शब्दाः ।</p>	<p>पदोच्चारणाभ्यासः, श्लोकगायनाभ्यासः, छन्दोविज्ञानम्, गीतायाः महत्त्वज्ञानं च अभवत् । प्रार्थना पत्र-लेखनं ज्ञानम् अभवत् ।</p> <p>पत्र, लघुनिबन्धः, कथा घटनाक्रम, श्रुतलेखन, अनुवाद प्रयोगाभ्यासो जातः । अनुप्रयुक्त-व्याकरणाभ्यासो जातः । अपठितपद्यांशानां / गद्यांशानां प्रयोगाभ्यासो जातः । वर्णविचारः, कारक-विभक्ति-परिचयः सर्वनाम एतत् , तत् , किम् त्रिषु लिङ्गेषु , इकारान्त स्त्रीलिङ्ग, ईकारान्त स्त्रीलिङ्ग, इकारान्त नपुंसकलिङ्ग, ऋकारान्त पुल्लिङ्ग, उकारान्त नपुंसकलिङ्ग शब्दरूपाणि, चर्, कृ, वस्, दृश्, स्था (तिष्ठ), पच्, पा (पिब), धातुरूपाणि 1-50 संख्यावाचक शब्दानाम् ज्ञानं जातम् ।</p>	
--	--	--	---	--

कक्षा-8
विषय - संस्कृत

पाठ्यक्रम की मासिक बाँट - फरवरी 2021 से मई 2021

मास	पुस्तक का नाम	विषयवस्तु	अधिगम उपलब्धियाँ बच्चे:-	सुझाव / तरीके / क्रियाकलाप
फरवरी	रुचिरा भाग-3	मङ्गलम् भाषा, वर्णोच्चारणम् प्रथमः पाठः सुभाषितानि पदोच्चारणम् श्लोकगायनम्, छन्दोज्ञानम् द्वितीयः पाठः बिलस्य वाणी न कदापि मे श्रुता अव्यय प्रयोगज्ञानम् तृतीय पाठः डिजीभारतम् विशेषणविशेष्य ज्ञानम्	भाषा, वर्णोच्चारण पूर्वकं मनः कीदृग् भवति इति ज्ञानम् अभवत् । मानवजीवनस्य महत्त्वं किमिति ज्ञानम् अभवत् पदोच्चारणम्, श्लोकगायनपूर्वकं, गुणस्य, निर्गुणस्य, कृपणस्य, पुरुषार्थस्य च मानवजीवने महत्त्वं । वर्णविचारः, वर्णोच्चारणस्य ज्ञानम् । अव्यय प्रयोगज्ञानम् अभवत् । पंचतन्त्र विषयकं ज्ञानम् अभवत् । कारक ज्ञानमभवत् । आधुनिक शिक्षायां सङ्गणकस्य उपयोगिता इन्टरनेटस्य प्रयोगं च । प्रत्ययानां विशेषण-विशेष्य पदानां च ज्ञानमभवत् ।	कक्षायां शुद्ध भाषा, वर्णोच्चारण कक्षायां श्लोकगायनम् कथायाः नाटकमाध्यमेन अभ्यासकरणम् कक्षायां इन्टरनेटस्य उपरि वार्तालापं करणीयम्
मार्च		षष्ठः पाठः गृहं शून्यं सुतां विना अव्ययज्ञानम्	स्त्रीणां सम्मानं, लिङ्ग परीक्षणं जघन्य कृत्यम्, पुत्रीं रक्ष पुत्रीं पाठय च अव्ययपदानां ज्ञानम् ।	अव्ययानां परिचयवार्तालापमाध्यमेन करणीयम् तथाश्च स्त्रीशिक्षा-उपरि ज्ञानवर्धनकरणीयम्

		<p>सप्तमः पाठः भारतजनताऽहम् सन्धिज्ञानम्</p> <p>नवमः पाठः सप्तभगिन्यः प्रत्ययज्ञानम्, वाच्यपरिवर्तनम् प्रेरणार्थकक्रियापदप्रयोगाभ्यासः कारक प्रयोगाभ्यासः,</p>	<p>भारतीय जनतायाः विविध कौशलानाम्, विविध-रुचिनाम् इत्यादयः वर्णितम्। सन्धिज्ञानम्, उचितानुचित कथनानाम् ज्ञानम्।</p> <p>प्रत्ययज्ञानम्, वाच्य परिवर्तनम् प्रेरणार्थक क्रियापदानां प्रयोगाभ्यासो जातः। पूर्वोत्तरराज्यानां भौगोलिकं, सांस्कृतिकं, ऐतिहासिकं च महत्त्वं ज्ञातम्।</p>	<p>प्रतियोगिता माध्यमेन सन्धिज्ञानं करणीयम्</p> <p>संस्कृतसामान्यव्याकरणकक्षाकक्षचर्चामाध्यमेन करणीयम्</p>
अप्रैल		<p>एकादशः पाठः सावित्री बाई फुले उपसर्ग प्रयोगाभ्यासः, अव्यय प्रयोगाभ्यासः,</p> <p>द्वादशः पाठः कः रक्षति कः रक्षितः संस्कृत-संभाषणाभ्यासः</p> <p>त्रयोदशः पाठः क्षितौ राजते भारतस्वर्णभूमिः चित्रं दृष्ट्वा वाक्यनिर्माणज्ञानम्, अपठितपद्यांशानां/गद्यांशानां प्रयोगः</p>	<p>उपसर्ग प्रयोगाभ्यास-ज्ञानं जातम्। अव्यय प्रयोगाभ्यासज्ञानं जातम्। बालिकाः महिलाश्च शिक्षां प्राप्तुं कथं संघर्षम् अकुर्वन् इति ज्ञानम् अनुभवश्च जातः।</p> <p>संस्कृत-संभाषणाभ्यासो जातः। प्रति मानवः प्लास्टिकस्यूतस्य उपयोगं करोति। इदानीं पर्यावरणस्य रक्षणं कः कथं च करिष्यति इति ज्ञानम् अभवत्।</p> <p>प्राचीनपरम्परायाः संस्कृतेः, भारतस्य सौन्दर्य ज्ञानम् जातम्। चित्रं दृष्ट्वा वाक्यनिर्माणज्ञानम् एवं अपठितपद्यांशानां/गद्यांशानां प्रयोगाभ्यासो जातः।</p>	
मई		<p>चतुर्दशः पाठः आर्यभट्टः कथा घटनाक्रम लेखनाभ्यासः अनुप्रयुक्तव्याकरणाभ्यासः</p> <p>षोडशः पाठः तीजपर्व</p>	<p>कथा घटनाक्रम लेखनाभ्यासो जातः। अनुप्रयुक्तव्याकरणाभ्यासो जातः। भारतस्य गौरवम् आर्यभट्टस्य गणितविषयकम्, खगोलविषयकं च ज्ञानम् अभवत्।</p>	

	<p>संस्कृत सम्भाषणम्, संवादविधायाः प्रयोगः, पर्वमहत्त्वम्, प्रदेशस्य संस्कृतेः महत्त्व-प्रतिपादनम्</p> <p>सप्तदशः पाठः सर्वत्रसमदर्शनः पदोच्चारणम्, श्लोकगायनम्, छन्दोज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व- प्रतिपादनम्</p> <p>परिशिष्टिम् स्वरसन्धिः(दीर्घ, यण्, गुण, वृद्धि,अयादिः)कारकम्,उपसर्गः, प्रत्ययाः अस्मद्, युष्मद्, यत्, इदम् त्रिषुलिङ्गेषु सर्वनाम शब्दरूपाणि । मातृ, स्वसृ ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग राजन् नकारान्त पुंलिङ्गशब्दरूपाणि । खाद्, इष्, धातुरूपाणि संख्यावाचक, (51-100) शब्दानां ज्ञानम् ।</p>	<p>संस्कृत-सम्भाषणे गतिः, संवादविधायाः प्रयोगाभ्यासः, पर्वमहत्त्वविज्ञानम्, प्रदेशस्य संस्कृतेः परम्परयाश्च महत्त्व-ज्ञानं च अभवत् ।</p> <p>पदोच्चारणाभ्यासः, श्लोकगायनाभ्यासः, छन्दोविज्ञानम्, गीतायाः महत्त्व-ज्ञानं च अभवत् ।</p> <p>वर्णविचारः, स्वरसन्धिः(दीर्घ, यण्, गुण, वृद्धि, अयादिः) कारकम्, उपसर्गाः, प्रत्ययाः । अस्मद्, युष्मद्, यत्, इदम् त्रिषुलिङ्गेषु सर्वनाम प्रभृति शब्दरूपाणां ज्ञानम् अभवत् । मातृ, स्वसृ ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग राजन् नकारान्तपुंलिङ्ग शब्दरूपाणां । खाद्, इष्, धातुरूपाणां संख्यावाचक, 51-100) शब्दानां ज्ञानम् अभवत् । ३</p>	
--	--	---	--